

Herontwikkeling Vliegbasis Soesterberg

**Advies over de reikwijdte en het detailniveau
van het milieueffectrapport**

28 april 2008 / rapportnummer 2073-16

1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

De provincie Utrecht, samen met de gemeenten Soest en Zeist hebben het voornemen om het gebied van de Vliegbasis Soesterberg te gaan herontwikkelen. In juni 2009 draagt het Ministerie van Defensie het overgrote deel van het gebied - met een grootte van ongeveer 500 hectare - over aan de provincie Utrecht.

Deze herontwikkeling kent de volgende opgave: "Er wordt momenteel gewerkt aan de oplevering van een kwalitatief hoogwaardig en integraal ruimtelijk plan voor de Vliegbasis Soesterberg, dat recht doet aan de unieke karakteristieken van dit gebied en dat aansluit bij de omgeving."

Het betreft hier een plan-m.e.r.¹-procedure gekoppeld aan een niet nader gedefinieerd 'ruimtelijk plan'. Dit betreft een niet wettelijk voorgeschreven plan.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- Onderbouwing uitgaande van milieu-informatie van de locatiekeuzes voor dan wel de ligging van:
  1. het nationaal militair museum;
  2. het informatiecentrum voor de Utrechtse Heuvelrug;
  3. de woningbouw;
  4. de bedrijfsruimten;
  5. de ecologische corridors.
- Beschrijving van de toekomstige verkeerssituatie uitgaande van een bandbreedte benadering van de bezoekersaantallen.
- Beoordeling van de gevolgen voor de EHS en de ecologische impuls uit het 'Hart van de Heuvelrug'-project. Beschrijf de ecologische kwaliteiten van de EHS zoals die momenteel aanwezig zijn. Beschrijf de toekomstige situatie en de gevolgen daarvan voor de EHS (Geef aan wat de gevolgen van het nationaal militair museum, het bezoekerscentrum Utrechtse Heuvelrug, de woningbouw en de bedrijfsruimten zijn) en welke natuurontwikkelingsmaatregelen zullen worden getroffen.

De Notitie reikwijdte en detailniveau 'Herontwikkeling vliegbasis Soesterberg' (de R&D-notitie) van 9 april 2008 biedt reeds goede aanknopingspunten voor het te maken plan-MER. In aanvulling op die notitie brengt de Commissie voor de m.e.r. dit advies uit.

2. PLAN-M.E.R.

In deze fase van de planontwikkeling wordt het plan-m.e.r.-instrumentarium vrijwillig ingezet. Omdat plan-m.e.r. gekoppeld wordt aan een niet nader gedefinieerd 'ruimtelijk plan' – dit betreft dus een niet-wettelijk voorgeschreven

---

¹ Milieueffectrapportage = m.e.r., dit betreft de procedure. Het milieueffectrapport (MER) is het product van de m.e.r.-procedure.

plan - is er dus geen sprake van een formele plan-m.e.r.-plicht en daarom gaat het hier om een vrijwillig plan-MER.

In dit stadium zouden alle mogelijkheden van het instrument plan-m.e.r. benut kunnen worden. Echter, doordat al bepaalde locatiekeuzes gemaakt (lijken te) zijn, kan er slechts in beperkte mate sprake zijn van een strategische inzet van milieueffectrapportage. De reeds gemaakte ruimtelijke keuzes moeten wel worden onderbouwd in dit plan-MER.

Het lijkt hierdoor vooral een MER te worden dat is gekoppeld aan een gewenste ruimtelijke inrichting en minder een strategisch MER. De gevolgen voor de EHS lijken nu het belangrijkste strategische aspect van dit plan-MER te gaan worden.

3. ACHTERGROND EN BESLUITVORMING

3.1 Achtergrond, probleemstelling en doel

Het is wenselijk om de doelen voor deze planvorming zo te beschrijven dat ze in twee stadia in het planvormingsproces een rol kunnen vervullen:

- bij de afbakening van te beschrijven alternatieven en het verhelderen waarom andere oplossingsrichtingen buiten beschouwing worden gelaten;
- bij de rangschikking van alternatieven op doelbereik.

3.2 Beleidskader

Beschrijf het relevante beleidskader voor de vijf verschillende onderdelen, zoals genoemd in de hoofdpunten voor het MER (hoofdstuk 1). Ga hierbij vooral in op de randvoorwaarden die het beleid schept voor het voornemen.

3.3 Vast te stellen plan

Het plan waar de plan-m.e.r.-procedure aangekoppeld is betreft de vaststelling van een niet nader gedefinieerd 'ruimtelijk plan', gevolgd door de vaststelling van een structuurvisie alsmede bestemmingsplannen.

Geef in het MER aan met welke besluiten het voornemen zal worden gerealiseerd (de besluit-m.e.r.-fase) en door wie die besluiten genomen zullen worden.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT(EN), ALTERNATIEVEN EN VARIANTEN

4.1 Algemeen

Maak in het MER duidelijk wat – ook qua omvang en aantallen – allemaal behoort tot de voorgenomen activiteit(en). Maak duidelijk welke activiteiten aanvullend of facultatief zijn en of deze in alle alternatieven en/of varianten worden betrokken.

Maak een duidelijk onderscheid – in de beschrijving van de milieugevolgen – voor de fase van sloop, sanering en nieuwbouw/aanleg enerzijds en gebruik en beheer in de nieuwe situatie anderzijds.

4.2 Alternatieven en varianten

De R&D-notitie gaat niet specifiek in op mogelijke alternatieven en varianten voor de inrichting van het terrein, maar uit de informatie in die notitie blijkt dat kennelijk al bepaalde (ruimtelijke) keuzes zijn gemaakt. Geef in het MER duidelijk aan of en in welke mate er nog sprake is van (locatie)alternatieven. Indien dat niet het geval is, dient er – zo mogelijk – met verschillende varianten gewerkt te worden, maar alleen indien het voor de besluitvorming zinvolle varianten betreft. De (definitief) gekozen locaties voor bepaalde activiteiten dienen in het MER te worden onderbouwd, waarbij dient te worden aangegeven welke milieuaspecten hierbij een rol hebben gespeeld.

4.3 Referentie

Als referentie dient van de huidige, bestaande situatie te worden uitgegaan van vóór 1 januari 2009.

De huidige, bestaande situatie houdt dus in het actieve terreinbeheer door het Ministerie van Defensie, alsmede het bestaan van de hekken rondom het gehele terrein (waardoor er geen betreding en daardoor verstoring door externen van het gebied plaatsvindt).

Wat er precies na 1 januari 2009 gaat gebeuren is onduidelijk. De Commissie adviseert een ‘verwaarlozingsscenario’ op basis van geen hekken en geen actief beheer uit te werken in het plan-MER. Er zijn momenteel geen besluiten bekend of op korte termijn te verwachten die zullen leiden tot andere ontwikkelingen in het plangebied.

5. MILIEUASPECTEN

In aanvulling op de R&D-notitie komt de Commissie met het volgende advies.

5.1 Ecologie

Om te komen tot een onderbouwde saldobenadering van de gevolgen voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient in het MER vooral duidelijk gemaakt te worden:

- 1) wat de huidige ecologische situatie is van de aanwezige EHS (begrenzing en kwaliteiten);
- 2) wat de ecologische gevolgen zullen zijn van het verwijderen van de hekken en het wegvallen van het huidige beheer door het Ministerie van Defensie;
- 3) wat precies de gevolgen zijn van alle voorgenomen activiteiten en de mogelijk aanvullende en/of facultatieve activiteiten;
- 4) welke extra natuur(beheer)maatregelen getroffen zullen worden en per maatregel op welke wijze dit gegarandeerd is (de mate van zekerheid);
- 5) wat – binnen een bandbreedte – de toekomstige kwaliteiten zullen zijn van de EHS na realisatie van het voornemen. Ga na in hoeverre voorgenomen natuurmaatregelen zoals de oostelijke en westelijke corridor uit ‘Hart voor de Heuvelrug’ door het initiatief worden gehinderd. Ga daarbij expliciet in op de vraag in hoeverre de hoge ambitie van de oostelijke corridor (met onder andere edelhert en zandhagedis) nog mogelijk is bij de beoogde locatie van het nieuwe museum;

- 6) een beoordeling of de toekomstige EHS een reëel te verwachten verbetering zal inhouden ten opzichte van de huidige kwaliteit van de EHS. De beoordeling dient zowel kwantitatief (oppervlakte, populaties) als kwalitatief (habitats) plaats te vinden in het MER;
- 7) een beschrijving of en zo ja, welke compensatie nodig is en in welke vorm deze wordt gerealiseerd.

5.2 Landschap en cultuurhistorie

Geef in het MER een overzicht van de cultuurhistorische (waaronder archeologische) waarden in het plangebied. Wanneer uit bureauonderzoek blijkt dat er mogelijk archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, dan dient door veldonderzoek te worden vastgesteld of dit inderdaad zo is. Uit het MER moet blijken wat de omvang en begrenzing van eventuele archeologische vindplaatsen is en of deze behoudenswaardig zijn². Geef in het MER duidelijk aan wat het effect van de verschillende alternatieven/varianten is op aanwezige cultuurhistorische waarden (waaronder ook archeologische vindplaatsen).

5.3 Bodem en water

Geef in het MER aan wat er precies allemaal afgebroken gaat worden. Geef aan of het afbreken gefaseerd zal plaatsvinden. Indien dat het geval is, beschrijf de verschillende fases en geef aan waar iedere fase van afhankelijk is. Maak duidelijk wat de reductie zal worden van het verhard oppervlakte. Geef aan welke strategische keuzes hier nog gemaakt kunnen worden. Beschrijf de gevolgen vanwege het afbreken voor de bodem en het (grond)water³. Geef de omvang van het puin (minimaal en maximaal) aan, beschrijf hoe het puin afgevoerd zal worden en op welke wijze het puin verwerkt zal worden.

5.4 Leefbaarheid en verkeer

Er dient in ieder geval van twee scenario's voor bezoekersaantallen te worden uitgegaan: een zogenaamde bandbreedtebenadering. Onderbouw het minimale scenario en het maximale scenario. Geef aan op welke (ervarings)cijfers dit is gebaseerd.

Geef in het MER aan:

- hoe de verdeling van het aantal bezoekers zal zijn over de dag, de week en het seizoen, alsmede een inschatting van de herkomst van de bezoekers;
- wat het maximale aantal bezoekers is dat gelijktijdig in het plangebied aanwezig zal zijn (inschatting);
- de verwachte verdeling van bezoekers over de vervoerswijzen;
- in hoeverre hoge bezoekersaantallen samenvallen met bestaande gebruikspieken van toegangswegen in het studiegebied en de consequenties daarvan voor de restcapaciteit tijdens piekuren op de wegen in het studiegebied en de I/C-verhouding⁴ van de betreffende wegen;
- welke parkeer capaciteit deze bezoekersaantallen vereisen in de verschillende alternatieven of varianten;

² Hiertoe dienen voor het MER de onderzoeksstappen 'bureauonderzoek', 'inventariserend veldonderzoek karterende fase' en 'inventariserend veldonderzoek waarderende fase' te worden doorlopen, voor zover de resultaten van de voorafgaande onderzoeksstap hier aanleiding toe geven.

³ Hierbij kan gedacht worden aan: huidig/toekomstige grondwaterpeil, mate van inzijing van hemelwater, huidige/toekomstige grondwaterkwaliteit, toename/afname eutrofiëring, verdichting bodem.

⁴ De verhouding tussen de verkeersintensiteit op een weg en de capaciteit van die weg als maat voor de kwaliteit van de verkeersafwikkeling.

- welke maatregelen met betrekking tot parkeren genomen worden (toegangen, betaling, opstelruimte, uitgangen).

Werk aan de hand van beide scenario's de mogelijke verkeersontwikkelingen uit en voer de noodzakelijke verkeersberekeningen uit. In de plan-m.e.r.-fase kan dit op grond van vuistregels.

Geef aan welke status het planonderdeel dat de aanleg van een raillijn inhoudt heeft. Beschrijf de wijze waarop de exploitatie kan plaatsvinden en of er tevens sprake is van een vervoersaanbod dat een wezenlijke rol speelt in de bereikbaarheid van de voorzieningen in het plangebied. Ga ook in op de alternatieven in het geval de raillijn onvoldoende perspectief lijkt te bieden.

Geef aan of de modal split, met name het gebruik van openbaar vervoer en fiets, nog door dit ruimtelijke plan beïnvloed kan worden. Zo ja, beschrijf op welke wijze dat kan en in welke mate.

Geef op basis van de globale verkeersberekeningen aan of er knelpunten op het gebied van geluidhinder en luchtkwaliteit kunnen worden verwacht. Indien er knelpunten zijn te verwachten, geef dan in het MER aan hoe daar mee omgegaan zal worden.

5.5 Klimaat en duurzaamheid

Geef in het MER concreet aan op welke wijze hier invulling aan zal worden gegeven. Hierbij kan gedacht worden aan beperking energieverbruik en inzet van duurzame energie (zonne- of windenergie). Gebruik van duurzame bouwmaterialen, hergebruik van bestaande bebouwing (zo min mogelijk afbreken), regionale bouwmaterialen (beperkte ecologische voetafdruk), bouwmaterialen die naderhand weer opnieuw bruikbaar zijn.

6. **VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN/SCENARIO'S, LEEMTEN IN MILIEU-INFORMATIE EN DE SAMENVATTING**

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven/scenario's', 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Programmabureau 'Hart van de Heuvelrug'

Bevoegd gezag: de gemeenteraden van Soest en Zeist en de Provinciale Staten van de Provincie Utrecht

Besluit: een 'ruimtelijk plan'

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: D10.1

Activiteit: transformatie van het huidige luchtvaartterrein tot een tweetal toeristische attracties, woningbouw, bedrijfsruimten en ecologische corridors.

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- De Notitie reikwijdte en detailniveau 'Herontwikkeling vliegbasis Soesterberg';
- Atlas vliegbasis Soesterberg (Hart van de heuvelrug).

De Commissie heeft geen inspraakreacties via bevoegd gezag ontvangen.

Procedurele gegevens:

advies aanvraag: 15 april 2008

advies reikwijdte en detailniveau: 28 april 2008

Bijzonderheden:

Dit betreft een vrijwillig plan-MER.

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de R&D-notitie als uitgangspunt.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

mr. F.W.R. Evers (voorzitter)

drs. S.R.J. Jansen

prof. dr. J.M. Mastop

mr. S. Pieters (secretaris)

ir. J. Termorshuizen

Advies over de reikwijdte en het detailniveau van het milieueffectrapport Herontwikkeling Vliegbasis Soesterberg

De voorgenomen activiteit betreft de transformatie van het terrein van de Vliegbasis Soesterberg tot een tweetal toeristisch-recreatieve attracties, woningbouw, bedrijfsruimten en ecologische corridors. Het lijkt erop dat veel ruimtelijke keuzes al zijn gemaakt. Die keuzes dienen in het MER wel onderbouwd te worden. Daarom wordt in dit plan-MER veel aandacht gevraagd voor de gevolgen voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en hoe daarmee zal worden omgegaan.

ISBN: 978-90-421-2413-4